

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α'

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Α. Πασχαλίδου
Β. Πελώνη
Τηλέφωνο: 210-3443422
210-3442238

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 16-09-2019
Αρ. Πρωτ. 143300/Δ2

ΠΡΟΣ:

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Συντονιστές Εκπ/κού Έργου Δ.Ε. (μέσω των Περιφερειακών Δ/νσεων Εκπ/σης)
- Διευθύνσεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γενικά Λύκεια (μέσω των Δ/νσεων Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: Οδηγίες για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας και των Αρχαίων Ελληνικών στη Γ' τάξη Ημερήσιου Γενικού Λυκείου και Γ' και Δ' τάξεις Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020

Σχετ.: Το με αρ. πρωτ. εισ. Υ.ΠΑΙ.Θ. 135019/03-09-2019 έγγραφο

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 34/29-08-2019 του Δ.Σ) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για τη διδασκαλία της **Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας** και των **Αρχαίων Ελληνικών** στη Γ' τάξη Ημερήσιου Γενικού Λυκείου και Γ' και Δ' τάξεις Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020:

1.1. Οδηγίες διδασκαλίας για το πανελλαδικώς εξεταζόμενο μάθημα Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία της Γ' τάξης ημερήσιου Γενικού Λυκείου, Γ' και Δ' τάξεων εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020.

Η διδασκαλία των μαθητών/-τριών στο μάθημα **Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία** στηρίζεται σε κείμενα και δραστηριότητες που αντλούνται από: α) διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια β) τους φακέλους συμπληρωματικού υλικού: Νεοελληνική Γλώσσα, Φάκελος Υλικού: «Εμείς και οι άλλοι...», Δίκτυο κειμένων και Λογοτεχνία,

Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων, γ) ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και δ) από υλικό που επιλέγει ή δημιουργεί ο/η διδάσκων/-ουσα εκπαιδευτικός, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Προγράμματος Σπουδών. (Αναλυτικότερα, πηγές διδακτικού υλικού κατά κατηγορία παρατίθενται στο τέλος του παρόντος κειμένου).

Υπογραμμίζεται ότι η εξέταση των μαθητών και μαθητριών στη **Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία** είναι ενιαία, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον τρόπο αξιολόγησης. Ως εκ τούτου, κρίνονται αναγκαία τα ακόλουθα: α) η Λογοτεχνία και η Νεοελληνική Γλώσσα διδάσκονται από τον ίδιο διδάσκοντα ή την ίδια διδάσκουσα ανά τμήμα και β) οι έξι (6) διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα, που προβλέπονται στο ωρολόγιο πρόγραμμα κατανέμονται, ως εξής: δύο (2) ώρες για τη γλωσσική διδασκαλία, δύο (2) ώρες για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας και δύο (2) ώρες για αναστοχασμό και διόρθωση κειμένων που παράγουν οι μαθητές/τριες σε συνάρτηση με κείμενα λογοτεχνικά ή μη λογοτεχνικά, τα οποία έχουν επεξεργαστεί.

Επιπλέον, τονίζεται ότι η αξιολόγηση των μαθητών και μαθητριών γίνεται σε αδιδακτα κείμενα, λογοτεχνικά και μη λογοτεχνικά.

Ως εξεταστέα ύλη ορίζονται δραστηριότητες με τις οποίες υπηρετείται και ελέγχεται η επίτευξη των σκοπών και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του μαθήματος (περισσότερα βλ. Διδακτέα-εξεταστέα ύλη).

Τα κριτήρια με τα οποία αποτιμάται η πληρότητα των απαντήσεων των μαθητών και των μαθητριών είναι: α) η ποιότητα (αλήθεια και ακρίβεια των δεδομένων), β) η ποσότητα (η επάρκεια των στοιχείων), γ) η συνάφεια του περιεχομένου με τον επικοινωνιακό στόχο και δ) η σαφήνεια σε επίπεδο έκφρασης και διατύπωσης του περιεχομένου (περισσότερα βλ. *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κεφάλαιο Πέμπτο, Ενότητα 1 «Πραγματολογία»).

Προκειμένου οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις διαδικασίες κατανόησης των κειμένων και στις διαδικασίες παραγωγής λόγου κατά την εξεταστική δοκιμασία, προτείνεται στη διδασκαλία του μαθήματος να αξιοποιηθεί το *Γλωσσάρι όρων* που περιλαμβάνεται στη Διδακτέα-εξεταστέα ύλη. Το *Γλωσσάρι* επικαιροποιεί όρους που αξιοποιούνται στα εκπαιδευτικά υλικά και εξασφαλίζει μια συμφωνία στο περιεχόμενο τους. **Σε καμιά περίπτωση οι όροι αυτοί δεν αποτελούν αντικείμενο εξέτασης.**

Για την ανάπτυξη του Π.Σ. της Γ' Λυκείου βασικά κείμενα αναφοράς είναι:

α. Το Πρόγραμμα Σπουδών

β. Οι Φάκελοι υλικού για τον/την εκπαιδευτικό (διδακτικά σενάρια)

γ. Ο τρόπος αξιολόγησης με ενδεικτικά κριτήρια αξιολόγησης

- δ. Η διδακτέα - εξεταστέα ύλη του μαθήματος
- ε. Οι Φάκελοι υλικού για τον μαθητή και την μαθήτριά
- στ. Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

Πιο αναλυτικά:

Για τη Νεοελληνική Γλώσσα

Α. Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

- Αδαλόγλου Κυριακή, Αυδή Άβρα, Γρηγοριάδης Ν., Δανιήλ Ανθούλα Ζερβού Ιωάννα, Λόππα Ελένη, *Έκφραση - Έκθεση* (Τεύχος Γ'), ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Χατζησαββίδης Σωφρόνης, Χατζησαββίδου Αθανασία, *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η *Γραμματική* είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για όσα αναφέρονται στα Κεφάλαια: «Σύνταξη», «Σημασιολογία» και «Πραγματολογία- Κειμενογλωσσολογία».

- Κανδήρου Β. Γλυκερία, Πασχαλίδης Ε. Δημήτριος, Ρίζου Ν. Σπύρος, *Γλωσσικές Ασκήσεις*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Μανωλίδης Γεώργιος, Μπεχλιβάνης Θωμάς, Φλώρου Φωτεινή, *Θεματικοί Κύκλοι (ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ)*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ (στοιχεία του υλικού αυτού μπορούν να αξιοποιηθούν κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με το Π.Σ. της Γ΄ Λυκείου.

- Μανικάρου Μ. *Η Γλώσσα μας - Α΄ Λυκείου*.

Πρόγραμμα «Ελληνόγλωσση πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαπολιτισμική εκπαίδευση στη διασπορά», ΥΠ.Π.Ε.Θ. - Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/i_elliniki_stin_albania/i_glossa_mas_a_likeiou/i_glossa_mas_a_likeiou.pdf

- Μανικάρου Μ. & Τζημαγιώργη Δ. *Η Γλώσσα μας - Β΄ Λυκείου*.

Πρόγραμμα «Ελληνόγλωσση πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαπολιτισμική εκπαίδευση στη διασπορά», ΥΠ.Π.Ε.Θ.- Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/i_elliniki_stin_albania/i_glossa_mas_b_likeiou/i_glossa_mas_b_likeiou.pdf

- Μανικάρου Μ. *Η Γλώσσα μας - Γ΄ Λυκείου*.

Πρόγραμμα «Ελληνόγλωσση πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαπολιτισμική εκπαίδευση στη διασπορά», ΥΠ.Π.Ε.Θ.- Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/i_elliniki_stin_albania/i_glossa_mas_g_likeiou/i_glossa_mas_g_likeiou.pdf

Β. Οι Φάκελοι υλικού για τον μαθητή και την μαθήτριά:

Νεοελληνική Γλώσσα, Φάκελος Υλικού: «Εμείς και οι άλλοι...» ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (εκτός του τρόπου αξιολόγησης και των ενδεικτικών κριτηρίων αξιολόγησης)

Γ. Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Νεοελληνική Γλώσσα από τη διαδικτυακή πύλη του *Πρωτέα*. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- *Πολύτροπη Γλώσσα*: Υποστηρικτικό υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία στο λύκειο, διευρύνοντας και εμπλουτίζοντας το εγχειρίδιο «Έκφραση-Έκθεση». <http://politropi.greek-language.gr/>
- *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου – Λυκείου. http://www.iep.edu.gr/images/IEP/ΕΠΙΣΤΙΜΟΝΙΚΙ_ΥΠΙΡΕΣΙΑ/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
- *Φωτόδεντρο- Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου* <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

Δ. Εκπαιδευτικό υλικό από *Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Κύπρου* για τον σχεδιασμό της διδασκαλίας

- Κατανόηση – Παραγωγή Προφορικού και Γραπτού Λόγου: Διδακτικά εργαλεία για το μάθημα των Ελληνικών http://ellid.schools.ac.cy/archeia/ypostiriktiko_yliko/katalogos_ergaleion_katanoisis_paragogis_graptou_proforikou_logou_ellinika_dde.pdf.

Για τη Λογοτεχνία

Α. Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

- Γρηγοριάδης Ν., Καρβέλης Δ., Μηλιώνης Χ., Μπαλάσκας Κ., Παγανός Γ., Παπακώστας Γ., *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Τεύχος Γ')*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
- Παρίσης Ιωάννης, Παρίσης Ν., *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Β. Οι Φάκελοι υλικού για τον μαθητή και την μαθήτριά:

Λογοτεχνία, Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Γ. Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Λογοτεχνία από τη διαδικτυακή πύλη του Πρωτέα. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου – Λυκείου. http://www.iep.edu.gr/images/IEP/ΕΠΙΣΤΙΜΟΝΙΚΙ_ΥΠΙΡΕΣΙΑ/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
- Φωτόδεντρο- Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>
- Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού. Νέα Ελληνική Λογοτεχνία και Πολιτισμός, Αθήνα, 1996. www.snhell.gr.

1.2 Προσαρμογή των ενδεικτικών κριτηρίων αξιολόγησης στον τρόπο αξιολόγησης, όπως στην υπ’ αριθ. 124892/02-08-2019 (ΦΕΚ Β’ 3164/12-08-2019) υπουργική απόφαση και όπως θα ισχύσει για τις πανελλαδικές εξετάσεις 2020.

Ο τρόπος αξιολόγησης και τα ενδεικτικά κριτήρια, όπως δημοσιεύονται στον Φάκελο υλικού του μαθητή για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας Γ’ Λυκείου, «Εμείς και οι άλλοι...» (σελ. 145 – 164), έχουν τροποποιηθεί σύμφωνα με την παραπάνω υπουργική απόφαση. Ως εκ τούτου, παραθέτουμε ενδεικτικά κριτήρια προσαρμοσμένα στον νέο τρόπο αξιολόγησης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 1

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο Ι: Ελένη Μαραγκουδάκη, «Τα στερεότυπα για τα φύλα σε παιδικά βιβλία της προσχολικής ηλικίας»

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από ανακοίνωση της συγγραφέως στο επιστημονικό συνέδριο «Εκπαίδευση και Ισότητα των φύλων» και είναι δημοσιευμένο στα Πρακτικά του συνεδρίου που εκδόθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων το 1995. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα επισημαίνονται διαφορές στον τρόπο παρουσίασης των φύλων στα βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, διαμορφώνοντας έτσι έναν ιδιότυπο αποκλεισμό, βάσει του «φυλοπροσδιορισμού».

[...] Με βάση τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας που αποδίδονται στους χαρακτήρες των δύο φύλων, το προφίλ τους θα μπορούσε να σκιαγραφηθεί ως εξής: οι χαρακτήρες γένους αρσενικού είναι επιθετικοί, ανεξάρτητοι, επινοητικοί, δημιουργικοί, παρατηρητικοί, περίεργοι, υπέρμετρα σίγουροι για τον εαυτό τους, κάτοχοι ορθολογικών και αιτιοκρατικών γνώσεων και ελάχιστα εκδηλωτικοί. Επιπλέον, τα παιδιά-αγόρια και ζωάκια γένους αρσενικού προβάλλονται

ανυπάκουα σε επικίνδυνο, πολλές φορές, για τη σωματική τους ακεραιότητα ή και για τη ζωή τους βαθμό. Αντίθετα, οι χαρακτήρες γένους θηλυκού, ενήλικοι και παιδιά, προβάλλονται να είναι έντονα στοργικοί, εξαρτημένοι, υπέρμετρα φιλάρεσκοι, θρησκόληπτοι, εκδηλωτικοί, δειλοί, να καταλαμβάνονται εύκολα από φόβο και να ζηλεύουν τις ικανότητες των άλλων. Η διαφοροποίηση αυτή των φύλων ως προς το προφίλ προσωπικότητας, όπως και οι προηγούμενες ως προς τους ρόλους τους στην οικογένεια και τη θέση τους στην αγορά εργασίας, αφορούν τόσο την κοινωνία των ανθρώπων όσο και τον κόσμο του ζωικού βασιλείου, υποδηλώνοντας έτσι και νομιμοποιώντας τη “φυσική τάξη” των πραγμάτων. Η “φυσική” εξάλλου τάξη των πραγμάτων υποδηλώνεται, νομίζουμε, ακόμη από το γεγονός ότι τα παιδιά - πρότυπα προβάλλονται από την πολύ πρώιμη ηλικία τους να εκδηλώνουν ό, τι και όσα θεωρούνται τυπικά και κοινωνικά αποδεκτά για το φύλο τους. Τέλος, τα είδη παιχνιδιών, που τα αγόρια και τα κορίτσια προβάλλονται να έχουν και να παίζουν, είναι διαφορετικά και αντικατοπτρίζουν τον παραδοσιακό διαχωρισμό σε αγορίστικα και κοριτσίστικα. Επισημάναμε μάλιστα αρκετές περιπτώσεις, όπου τα είδη των παιχνιδιών, όπως προαναφέρθηκε, προσδιορίζονται άμεσα από τους μελλοντικούς στόχους και φιλοδοξίες των παιδιών. Έτσι, π.χ. τα αγόρια, επειδή στοχεύουν, όταν μεγαλώσουν να γίνουν καπετάνιοι, πιλότοι κλπ. επιλέγουν να παίζουν με τα ανάλογα παιχνίδια. Όσον αφορά τα κορίτσια, η επιλογή συνεχούς ενασχόλησης με την κούκλα δηλώνεται ρητά ότι προσδιορίζεται από τη σφοδρή τους επιθυμία να γίνουν, όταν μεγαλώσουν, μητέρες. [...]

Γενικά μπορούμε ανεπιφύλακτα να υποστηρίξουμε ότι τα παιδικά βιβλία που υπάρχουν και χρησιμοποιούνται ευρύτατα, όχι μόνο δεν προβάλλουν νεωτεριστικά πρότυπα αναφορικά με τα φύλα αλλά, αποσιωπώντας τις εξελίξεις που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια, προβάλλουν μια πραγματικότητα παρωχημένη. Είναι αναχρονιστικά. Ωστόσο, είναι γεγονός πως τα τελευταία χρόνια κυκλοφορούν παιδικά βιβλία αρκετά προσεγμένα από την άποψη της διαφοροποίησης των φύλων.

(https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/5564/1498_02.pdf.)

Κείμενο II: Σοφία Αηβαλιώτη, Επιστολή από τις φυλακές Θηβών. Το κείμενο που ακολουθεί προέρχεται από επιστολή της έγκλειστης Σ.Α. στις φυλακές Θηβών, η οποία δείχνει τον αποκλεισμό που βιώνουν οι έγκλειστοι/ες των σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

«Αυτό που με έχει διδάξει ο εγκλεισμός μου είναι ότι ο καθένας μας έχει δυνατότητες υπέρβασης, αρκεί να τις ανακαλύψει και να τις εξωτερικεύσει δημιουργικά για ένα καλύτερο μέλλον», γράφει η Σοφία. «ΣΔΕ, σχολείο δεύτερης ευκαιρίας. Τρία γράμματα μόνο όμως ήταν αρκετά να μου αλλάξουν τρόπο σκέψης και ζωής. Ήμουν κλεισμένη στον εαυτό μου προσπαθώντας να βρω απαντήσεις σε πράγματα που είχαν τελεσιδικήσει. Αν δεν ήμουν εδώ που είμαι μπορεί τα παραπάνω να μην τα είχα καταλάβει ποτέ και θα εξακολουθούσα να περιπλανιέμαι άσκοπα χωρίς σημεία αναφοράς... Έπρεπε να πάψω να προβληματίζομαι σε σταυροδρόμια και να βρω το μονοπάτι. Έπρεπε να βρω τρόπους διαφυγής... Επιλογές; Λίγες έως ελάχιστες... Για αρχή έγινα παρατηρητής. Παρατηρούσα από ποιους ανθρώπους περιβάλλομαι και απομόνωννα τη στιγμή, δημιουργώντας συνεχώς σκέψεις και νοήματα... Τριγυρνούσα στις κατακόμβες το μυαλού μου και αναζητούσα την ύπαρξη της ελευθερίας και πως θα την χειριζόμουν, αν υπήρχε τρόπος να την βρω πίσω από τα κάγκελα και από μια κοινωνία άμορφη που με περιορίζει... Ξεκίνησα να αγαπάω πράγματα που είναι στην ουσία άπιαστα αλλά απαραίτητα για την ισορροπία ενός ακροβάτη που βρίσκεται σε τεντωμένο σκοινί. Άφησα τη

ματιά μου να ταξιδέψει πέρα από τα ορατά.. Απομόνωνα τους ήχους, τον αέρα, τον ήλιο και δημιουργούσα ξανά, συναισθήματα που ήταν παγωμένα και πληγωμένα... Ανακάλυπτα μέσα από τις σελίδες του κάθε βιβλίου να αγγίζουν τις χορδές του εσωτερικού μου κόσμου και να μου δίνουν απαντήσεις χωρίς καν να έχουν ακούσει τα ερωτήματά μου. Είχα πλέον μπει σε άλλες αναζητήσεις. Είχα αποκτήσει δίψα για μάθηση. Ήξερα ότι υπήρχε σχολείο δεύτερης ευκαιρίας μέσα στη φυλακή. Μέχρι αυτή τη στιγμή ούτε σαν σκέψη δεν είχε περάσει από το μυαλό μου. Αβέβαιη στην αρχή, με κατέκλυζαν διάφορα ερωτήματα. Μήπως πηγαίνοντας εκεί αποφεύγεις την πραγματικότητα και πλάθεις μια άλλη; Ή μήπως είναι ένας τρόπος να κρυφτείς από τον ίδιο σου τον εαυτό; Αλλά γεμίζοντας τον άδειο σου χρόνο.., σκοτώνοντας την ώρα.. Έτσι ξεκίνησα χωρίς να παραδεχτώ ούτε στον ίδιο μου τον εαυτό τον ουσιαστικότερο και βαθύτερο στόχο –τη μάθηση. Σιγά σιγά μάθαινα διαφορετικά πράγματα από αυτά που είχα συνηθίσει... Η τάξη έγινε για εμένα ο κόσμος που μου είχαν στερήσει. Έγινε ελευθερία, έγινε επικοινωνία. Το επόμενο βήμα της μάθησης είναι η πεποίθηση, που εξελίσσεται μετά σε αποφασιστικότητα», κλείνει το γράμμα της η Σοφία Αηβαλιώτη.

([https://ekefalonias.gr/istories-gynaikon-akoustikan-stin-vr/.](https://ekefalonias.gr/istories-gynaikon-akoustikan-stin-vr/))

Κείμενο III: Χλόη Κουτσουμπέλη, «Παρτίδα σκάκι» (από την ποιητική συλλογή *Η Αλεπού και ο κόκκινος χορός*, Γαβριηλίδης, 2012)

Καθίσαμε απέναντι.
Τα δικά μου πiónια ήταν σύννεφα.
Τα δικά του σίδερο και αίμα.
Αυτός είχε τα μαύρα.
Σκληροί, γυαλιστεροί οι πύργοι του
επιτέθηκαν με ορμή
ενώ η βασίλισσά μου
ξεντυνόταν στο σκοτάδι.
Ήταν καλός αντίπαλος,
προέβλεπε κάθε μου κίνηση
πριν καλά καλά ακόμα την σκεφτώ,
κι εγώ παρ' όλα αυτά την έκανα,
με την ήρεμη εγκατάλειψη αυτού
που βαδίζει στο χαμό του.
Ίσως τελικά να με γοήτευε
το πόσο γρήγορα εξόντωσε τους στρατιώτες μου
τους αξιωματικούς, τους πύργους, τα οχυρά,
τις γέφυρες, τον βασιλιά τον ίδιο,
πόσο εύκολα διαπέρασε, εισχώρησε και άλωσε
βασίλεια ολόκληρα αρχαίας σιωπής
και πώς τελικά αιχμαλώτισε εκείνη τη μικρή βασίλισσα
από νεραϊδοκλωστή
που τόσο της άρεσε να διαφεύγει με πειρατικά καράβια
στις χώρες του ποτέ.
Ναι, ομολογώ ότι γνώριζα από πριν πως θα νικήσει.
Άλλωστε, γι' αυτό έπαιξα μαζί του.

Γιατί, έστω και μια φορά, μες στη ζωή,
αξίζει κανείς να παίξει για να χάσει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε με λίγα λόγια (60 -80 λέξεις) το περιεχόμενο της επιστολής της έγκλειστης στις φυλακές Θήβας, χωρίς δικά σας σχόλια. (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1^ο

Η Ε. Μαραγκουδάκη χαρακτηρίζει το περιεχόμενο των παιδικών βιβλίων αναχρονιστικό ως προς τα πρότυπα φύλου. Πώς τεκμηριώνει την άποψή της; (Μονάδες 10)

Ερώτημα 2^ο

α) Εάν υποθέσετε ότι με το Κείμενο Ι η συγγραφέας θέλει να αποδείξει την ορθότητα των σκέψεών της, να δείξετε με ποιους τρόπους - γλωσσικές επιλογές πετυχαίνει τον στόχο της αυτό. (Μονάδες 08)

β) Εάν λάβετε υπόψη σας την ταυτότητα/ιδιότητα της συντάκτριας της επιστολής του Κειμένου ΙΙ πώς κρίνετε την επιλογή του συγκεκριμένου κειμενικού είδους και πώς αυτό εξυπηρετεί τον σκοπό της; (Μονάδες 07)

Ερώτημα 3^ο

Σύμφωνα με τα δύο πρώτα κείμενα (Κείμενα Ι και ΙΙ) ποιο ρόλο επιτελεί η εκπαίδευση για την κοινωνία και το άτομο; (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Γ

Αξιοποιώντας τους κειμενικούς δείκτες του ποιήματος (π.χ. εικόνες, αντιθέσεις κ.λπ.) να σχολιάσετε το θέμα/ερώτημα που πιστεύετε ότι τίθεται στο ποίημα αυτό κατά την κρίση σας. (100-200 λέξεις) (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Επιχειρηματολογικό κείμενο - ανακοίνωση στον τύπο

Ρόλος: Εκπρόσωπος μη κυβερνητικής οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Αποδέκτες: Ευρύ κοινό

Θέμα: Με ποιους τρόπους το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να ξεπεράσουν στερεοτυπικές απόψεις που έχουν να κάνουν με τα πρότυπα φύλου; (Μονάδες 30)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 2

ΚΕΙΜΕΝΑ

Τα δύο κείμενα που θα διαβάσετε αναφέρονται στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918). Το I κείμενο συνιστά απόσπασμα από εκλαϊκευμένο ιστοριογραφικό έργο σύγχρονου Γάλλου ιστορικού. Το II κείμενο είναι δημοσιογραφικό άρθρο αναρτημένο σε δικτυακό τόπο και παρουσιάζει ένα περιστατικό που συνέβη τα Χριστούγεννα του 1914.

Κείμενο I: Εξηγώντας τον 20ό αιώνα στον εγγονό μου Γκουεντάλ

Ο πρώτος [Παγκόσμιος Πόλεμος] είναι μια από τις σπάνιες δοκιμασίες της ιστορίας που συσπείρωσε τους λαούς γύρω από τους ηγέτες τους. Η πατριωτική ομοφωνία κυριάρχησε σε κάθε στρατόπεδο, οι ηγέτες έπεισαν τους πολίτες –και συχνά είχαν δίκιο– ότι ο εχθρός επιτίθετο στην ύπαρξή τους την ίδια, και στην ύπαρξη της πατρίδας τους. Αυτό το χαρακτηριστικό εξηγεί το γεγονός ότι, σε αντίθεση με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σε καμιά από τις εμπόλεμες χώρες δεν λειτούργησε, ανάμεσα στο 1914 και το 1918, κάποιο ξενοκίνητο κόμμα.

Βεβαίως, η πρώτη παγκόσμια σύγκρουση είχε τους αντιπάλους της: οι τελευταίοι, όμως, δεν ήταν αλληλέγγυοι με τον εχθρό· δήλωναν ειρηνιστές, επαναστάτες, αντίπαλοι όλων των κυβερνήσεων, αν όχι όλων των πολέμων-καταδίκιζαν τον «ιμπεριαλιστικό» πόλεμο, αλλά θεωρούσαν δίκαιη την υπεράσπιση της χώρας τους.

Οι λαοί είχαν κληρονομήσει τις βεβαιότητές τους από μια μακραίωνη ιστορία. Είχαν διδαχτεί ότι το πεπρωμένο τους εξαρτάται από τον αμυντικό αγώνα εναντίον ενός προαιώνιου εχθρού: ο Γάλλος εναντίον του Γερμανού που πήρε την Αλσατία-Λορένη· ο Γερμανός ενάντια στα σλαβικά στίφη, και εναντίον του Γάλλου που έκαψε το Παλατινάτο επί Λουδοβίκου XIV και ο οποίος δεν μπορεί να χωνέψει τις επιτυχίες της Πρωσίας· οι Ρώσοι εναντίον των Κίτρινων και των Γερμανικών Φυλών, χθεσινών Τατάρων και Τευτόνων, σήμερα Τούρκων και Γερμανών· το ίδιο ισχύει για τον Ιταλό, αντίπαλο του Αυστριακού, ή για τη Μεγάλη Βρετανία της οποίας η ηγεμονία απειλείται από την ακατανίκητη ενίσχυση της Γερμανίας, η οποία, διακηρύσσει το μίσος της για τον Άγγλο που την εμποδίζει να μεγαλώσει, να αναπτυχθεί.

Ferro, M. (2008). *Εξηγώντας τον 20ό αιώνα στον εγγονό μου Γκουεντάλ*. Μτφ. Γιάννης Καυκιάς, Αθήνα, εκδόσεις Πολύτροπον, σ. 23-25 (Διασκευή)

Κείμενο II: Η «ανταρσία της ανακωχής» τα Χριστούγεννα του 1914

Τα πρώτα Χριστούγεννα από την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τον χειμώνα του 1914, πάνω από 1 εκατ. στρατιώτες του Δυτικού Μετώπου, αφήφώντας τις εντολές των ανωτέρων τους, εγκατέλειψαν τα χαρακώματα και σκορπίζοντας ευχές γιόρτασαν με τον εχθρό, παίζοντας ποδόσφαιρο σε μια αυθόρμητη εκκευρία που έμεινε για πάντα στην παγκόσμια ιστορία. Μια «ανταρσία της ανακωχής» εν μέσω του «Μεγάλου Πολέμου» που τελικά στοίχισε τη ζωή σε περισσότερους από 18 εκατ. ανθρώπους.

Την παραμονή των Χριστουγέννων, άνδρες του βρετανικού στρατού άκουσαν τους Γερμανούς να τραγουδούν τα κάλαντα και είδαν φανάρια και μικρά έλατα στα χαρακώματα τους. Τα μηνύματα άρχισαν να περνούν σε όλους τους στρατιώτες, με την επόμενη ημέρα να βρίσκει Βρετανούς και Γερμανούς να ανταλλάζουν δώρα, να βγάζουν φωτογραφίες, να θάβουν τους νεκρούς τους και να παίζουν έναν αγώνα ποδοσφαίρου για να γιορτάσουν την εκκευρία που μόνοι τους αποφάσισαν.

Πολλοί αξιωματικοί ανησύχησαν πως η συμπεριφορά των στρατιωτών τους θα υπονόμει το μαχητικό πνεύμα, με αποτέλεσμα οι ανώτεροι να δίνουν εντολές για λήψη μέτρων ώστε να μην συμβεί ξανά ανάλογο περιστατικό, θέλοντας να διατηρήσουν την αυθόρμητη ανακωχή στο επίπεδο ενός μεμονωμένου περιστατικού στο Δυτικό Μέτωπο. «Εκείνα τα Χριστούγεννα, κατάφεραν να κάνουν θανάσιμους εχθρούς, φίλους για μια στιγμή», ανέφερε ο ιστορικός Φράνσις Τοουντρόου, σύμφωνα με το BBC.

Για τον ποδοσφαιρικό αγώνα που απαθανάτισε ο φωτογραφικός φακός και έμεινε για πάντα στην ιστορία, χρησιμοποιήθηκε μια μπάλα που φτιάχτηκε από άχυρο δεμένο με σπάγκο, ενώ τα τέρματα φτιάχτηκαν από ξύλα, χλαίνες και κράνη. Όμως λέγεται πως ποδοσφαιρικοί αγώνες διεξήχθησαν κατά μήκος όλου του Δυτικού Μετώπου, ενώ στρατιώτες έβγαιναν από τα χαρακώματα και αντάλλαζαν δώρα και ευχές.

Η ανταρσία της ανακωχής επιβεβαιώνεται και από τα αρχεία του γερμανικού στρατού. Σύμφωνα με τον Τοουντρόου, ένας στρατιώτης έγραψε στον αδερφό του για τον αγώνα ποδοσφαίρου, εντούτοις ο στρατός δεν του επέτρεψε να δώσει περισσότερες πληροφορίες. Επιπλέον ο Τοουντρόου, ανέφερε στο BBC ότι ο στρατιώτης Καρτ Ζέχμις έγραφε στο ημερολόγιο του ότι «οι Άγγλοι έφεραν μια μπάλα ποδοσφαίρου από τα χαρακώματα και πολύ σύντομα ένα ζωηρό παιχνίδι ακολούθησε».

Συγκλονιστική είναι και η μαρτυρία του Άγγλου, Μπέρτι Φέλσταντ, στρατιώτη του Δυτικού Μετώπου, ο οποίος έως το τέλος της ζωής του θυμόταν λεπτομερώς εκείνη την ημέρα. «Τα όπλα σίγησαν και οι στρατιώτες άρχισαν να βγαίνουν από τα χαρακώματα τους. Αφήσαμε και εμείς τα όπλα και συναντήσαμε τον εχθρό. Απ' όσο θυμάμαι, οι Γερμανοί βγήκαν πρώτοι και άρχισαν να έρχονται προς το μέρος μας. Τους αντιγράψαμε αυθόρμητα. Χαιρετηθήκαμε και αρκετοί από εμάς άρχισαν να παίζουν ποδόσφαιρο. Μη φαντάζεστε τίποτα οργανωμένο. Μια αυτοσχέδια μπάλα βρέθηκε από το πουθενά και περίπου 50 άτομα αλλάζαμε πάσες».

(<https://tvxs.gr/news/san-simera/i-%C2%ABantarsia-tis-anakoxis%C2%BB-ta-xristoygennatoy-1914> Επιμέλεια: Ευαγγελία Ασημακοπούλου ανακτήθηκε 13/1/2019)

ΚΕΙΜΕΝΟ III: «Τα επόμενα εκατό χρόνια» (ποίημα της Κρυστάλλης Γλυνιαδάκη: *Ανθολογία ποίησης «Μέτρα Λιτότητας»*. Εισ., Ανθ., Επιμ. Karen Van Dyck. Άγρα, 2017, σ.109).

Έπιασα να δω
τι θα 'πρεπε να πρωτομάθω
για να ζωγραφίσω απ' την αρχή τον κόσμο·
κι όλα έβγαζαν άθροισμα ηλεκτρονικό
ούτε πουλιά ούτε ψάρια
ούτε τα ίδια απ' την αρχή
τίποτα όπως ήταν
ή όπως σχεδιάζουν·
μόνο ένα ατέλειωτο πλέγμα πληροφοριών
σ' ένα κόσμο που ζυγίζει τ' ορθολογικό
με το κιλό και το πουλάει χύμα
στα μανάβικα.
Και ξέρεις τι;

Δε φοβήθηκα. Καιρός ν' αλλάξουνε τα πράγματα.
Καιρός να μείνει το νερό για το νερό
τα ψάρια για τα ψάρια
κι ο άυλος, εναργής άνθρωπος
να επιστρέψει στην αστρόσκονη
και να χαθεί· ούτε οίκτος
ούτε περηφάνια
ούτε δικαιοσύνη.
Μια σιωπή μονάχα, κοσμική
κι εμείς αστράκια που ανάβουμε τις νύχτες
στο αιώνιο κι απέραντο σκοτάδι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Το Κείμενο II παρουσιάζει μια ιστορική στιγμή του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Ποιο είναι το γεγονός που αφηγείται; Να το παρουσιάσετε συνοπτικά σε 100 λέξεις. (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1^ο

Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε τους ακόλουθους ισχυρισμούς που αναφέρονται στα Κείμενα I και II:

- I. Οι ηγέτες των εμπλεκόμενων κρατών αμφισβητήθηκαν από τους λαούς τους. (κείμενο I) (2 μονάδες)
- II. Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε εμφύλιες συρράξεις στα εμπλεκόμενα κράτη. (κείμενο I) (2 μονάδες)
- III. Οι ειρηνιστές θεωρούσαν δίκαιη την υπεράσπιση της πατρίδας τους. (κείμενο I) (2 μονάδες)
- IV. Κάθε λαός είχε τη βεβαιότητα ότι αγωνιζόταν για το δίκιο του. (κείμενο I) (2 μονάδες)
- V. Η Γερμανία στρέφεται ενάντια στη Μ. Βρετανία για λόγους φυλετικού μίσους. (κείμενο I) (2 μονάδες)
- VI. Η ανακωχή τα Χριστούγεννα του 1914 ήταν ένα προσχεδιασμένο γεγονός. (κείμενο II) (2 μονάδες)
- VII. Ο τρόπος που αντιμετωπίστηκε το περιστατικό της ανακωχής από τους αξιωματικούς (κείμενο II) συνάδει με την άποψη που διατυπώνεται στο κείμενο I ότι «Οι λαοί είχαν κληρονομήσει τις βεβαιότητές τους από μια μακράιωνη ιστορία. Είχαν διδαχτεί ότι το πεπρωμένο σας εξαρτάται από τον αμυντικό αγώνα εναντίον ενός προαιώνιου εχθρού» (3 μονάδες)

(Μονάδες 15)

Ερώτημα 2^ο

α) Ποιος είναι ο σκοπός του συγγραφέα στο συγκεκριμένο απόσπασμα (Κείμενο I) και β) με ποιους τρόπους τον εξυπηρετεί; (Μονάδες 06+09=15)

Ερώτημα 3^ο

Η τελευταία παράγραφος του κειμένου II χρησιμοποιεί την προσωπική μαρτυρία ως τρόπο πειθούς. Πόσο αποτελεσματική είναι και με ποια εκφραστικά μέσα επιτυγχάνεται; (Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο βασικό ερώτημα θεωρείτε ότι τίθεται στο ποίημα μέσα από την παράθεση των συνεχιζόμενων οπτικών εικόνων (Κείμενο III) και πώς θα το σχολιάζατε σύμφωνα με τη δική σας οπτική; (100-200 λέξεις) (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Στο πλαίσιο αφιερώματος για τα 100 χρόνια από τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αξιοποιείτε στοιχεία από τα κείμενα και γράφετε ένα άρθρο (300-400 λέξεων) στη σχολική εφημερίδα, όπου παρουσιάζετε τους παράγοντες που οδηγούν σε πολεμικές συγκρούσεις τα κράτη και τον ρόλο της ιστορικής εκπαίδευσης στη συμφιλίωση των λαών και στην ενδυνάμωση της ειρήνης ανάμεσα στα κράτη. (Μονάδες 30)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 3

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο I: Το 2020 θα χαθούν από τα ρομπότ οι μισές θέσεις εργασίας

Όλο και πληθαίνουν οι προβλέψεις των ειδικών που αναφέρουν ότι σύντομα πολλές ειδικότητες θα εξαφανιστούν από την ανάπτυξη των μηχανών με τεχνητή νοημοσύνη. Μέχρι στιγμής, οι ρομποτικές μηχανές αναλαμβάνουν με ραγδαίους ρυθμούς χειρωνακτικά επαγγέλματα, εκτελώντας εργασίες επαναλαμβανόμενης κίνησης. Στη συνέχεια, όμως, εξυπνότερες συσκευές, θα θέσουν σε κίνδυνο επαγγέλματα που απαιτούν περισσότερες δεξιότητες, αναφέρει σε δημοσίευσμά του το CNN. Σύμφωνα με έρευνα της Bank of America, μέχρι το 2025, τα ρομπότ θα έχουν καταλάβει το 45% των βιομηχανικών εργασιών, εξαφανίζοντας εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Και το δεδομένο είναι ότι ο ρυθμός των εξελίξεων και αυτή η διαδικασία θα επιταχυνθεί, καθώς αναμένεται ότι οι συσκευές που θα είναι διασυνδεδεμένες με το διαδίκτυο θα διπλασιαστούν, φτάνοντας τα 50 δισεκατομμύρια μέχρι το 2020. Το ίδιο έτος, περίπου οι μισές θέσεις εργασίας στις ΗΠΑ θα εξαφανιστούν από τους υπολογιστές και την τεχνητή νοημοσύνη, ενώ ένα επιπλέον 20% θα αντιμετωπίσει την ίδια απειλή, σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. Εργασίες που στο πρόσφατο παρελθόν έμοιαζαν να μην αντιμετωπίζουν αυτόν τον κίνδυνο, βρίσκονται πλέον στον ίδιο παρονομαστή: αναλυτές δεδομένων, τραπεζίτες, ακόμη και χρηματιστές θα απειληθούν από τα ρομπότ. Το κόστος ρομπότ και υπολογιστών συνεχώς μειώνεται με αποτέλεσμα να αποτελούν ελκυστική επένδυση για τους επιχειρηματίες. Και όπως αναφέρει η έκθεση της Bank of America, διαρκώς γίνεται πιο εύκολη η χρήση και η εργασιακή αξιοποίηση των ρομπότ. Αναπτύσσονται ικανότητες όπως αυτή της μάθησης, αλλά και της αναγνώρισης φωνής και προσώπου, γεγονός που τα κάνει ικανά να διαχειριστούν επαγγελματικά πόστα που απαιτούν διάδραση με πελάτες. Οι χώρες που μπορούν να υιοθετήσουν αυτές τις νέες τεχνολογίες θα λάβουν άμεσα μία σημαντική ώθηση στους τομείς του χαμηλού εργασιακού κόστους και της υψηλής παραγωγικότητας. Αντίστροφοι, βέβαια, θα είναι οι αριθμοί της απασχόλησης και του εργατικού δυναμικού. Σε αυτήν την τεχνολογική

κούρσα προπορεύεται η Ιαπωνία, όπου ήδη αντιστοιχούν 1.520 ρομπότ ανά 10.000 εργαζομένων στα εργοστάσια κατασκευής αυτοκινήτων, νούμερο που απέχει πολύ από τον παγκόσμιο μέσο όρο (66 ρομπότ ανά 10.000). Παρόμοιο δρόμο έχει χαράξει και η Κίνα, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο αγοραστή ρομπότ παγκοσμίως, καλύπτοντας το 25% της παγκόσμιας ζήτησης. Η επερχόμενη επανάσταση θα μεταβάλει δραματικά την παγκόσμια οικονομία αλλά και θα αυξήσει ραγδαία την οικονομική ανισότητα. Οι θέσεις εργασίας που χάνονται ή κινδυνεύουν άμεσα με εξαφάνιση έχουν χαμηλότερες αποδοχές και μικρές απαιτήσεις σε δεξιότητες, σύμφωνα με τους ερευνητές και αυτήν δεν είναι η μοναδική στρέβλωση που θα προκληθεί. Εργαζόμενοι με πολλές γνώσεις και «πλούσιο» βιογραφικό ενδέχεται να χρειαστεί να καλύψουν θέσεις εργασίας με σχετικά απλοϊκό αντικείμενο, το οποίο όμως δεν μπορούν να εκτελέσουν μηχανές.

Ακολουθούν μερικά παραδείγματα εργασιών που θα εκτελούνται από ρομπότ: διοικητικοί υπάλληλοι, χειρωνακτικές εργασίες, αναλυτές δεδομένων, ξεναγοί, αρτοποιοί, κρεοπώλες, ασφαλιστές, πωλητές σε εμπορικά καταστήματα, εφοριακοί, πωλητές μέσω τηλεφώνου, λογιστές, ψαράδες, οδηγοί μέσω μεταφοράς. Οι εργασίες που θα παραμείνουν στο ανθρώπινο πεδίο και δεν φαίνεται να κινδυνεύουν είναι εκείνες όπου το συναίσθημα, η δημιουργικότητα, η κοινωνική συναναστροφή, το ένστικτο είναι προαπαιτούμενα. Ανάμεσα σε αυτές είναι οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι εργαζόμενοι στον χώρο της υγείας, οι ερευνητές, οι αστυνομικοί, οι εκπαιδευτικοί, κ.ά.

CNN, 16 Ιανουαρίου 2016

Κείμενο II: Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να δημιουργήσει διπλάσιες θέσεις εργασίας έως το 2025

Τα ρομπότ, οι κάθε είδους «έξυπνες» μηχανές και γενικότερα οι αλγόριθμοι της τεχνητής νοημοσύνης, που ολοένα περισσότερο εισδύουν στους χώρους εργασίας και αυτοματοποιούν την απασχόληση, μπορούν να δημιουργήσουν διεθνώς έως το 2025 σχεδόν διπλάσιο αριθμό νέων θέσεων εργασίας, σε σχέση με όσες αναμένεται να καταστρέψουν. Αυτή είναι η –μάλλον αισιόδοξη– εκτίμηση μιας νέας έκθεσης του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF) με τίτλο «Το μέλλον των θέσεων εργασίας», σύμφωνα με την οποία έως τα μέσα της επόμενης δεκαετίας περίπου 133 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας μπορούν να έχουν δημιουργηθεί με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης, έναντι 75 εκατομμυρίων που μπορεί να εξαφανισθούν εξαιτίας της. Η έκθεση –η οποία βασίσθηκε σε μια μεγάλη δειγματοληπτική έρευνα μεταξύ εργοδοτών και διευθυντικών στελεχών που διοικούν 15 εκατομμύρια εργαζόμενους σε 20 χώρες– προβάλλει το σύνθημα επιχείρηση των τεχνο-αισιόδοξων ότι, όπως και στα προηγούμενα κύματα τεχνολογικών επαναστάσεων στην οικονομική ιστορία (ατμός, ηλεκτρισμός κ.ά.), παρά τους διάχυτους φόβους, πάντοτε το ισοζύγιο υπήρξε τελικά θετικό για τις θέσεις απασχόλησης. Κάτι ανάλογο συνεπώς θα πρέπει να αναμένεται και για την ευρισκόμενη σε εξέλιξη Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση. Πάντως, ο Κλάους Σβαμπ, πρόεδρος του WEF, επεσήμανε ότι τα κέρδη από τη νέα «νοήμονα» οικονομία δεν πρέπει να θεωρηθούν δεδομένα, αν δεν γίνουν μεγαλύτερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να προσαρμοσθούν κατάλληλα στις νέες απαιτήσεις του εργασιακού περιβάλλοντος. Στον πρόλογο της έκθεσης απευθύνει «έκκληση για δράση σε κυβερνήσεις, επιχειρήσεις, εκπαιδευτικούς και εργαζόμενους, ώστε να εκμεταλλευθούν ένα παράθυρο ευκαιρίας, που όμως κλείνει γρήγορα, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα νέο μέλλον καλής απασχόλησης για όλους». Οι επικεφαλής των εταιριών που κατέθεσαν τις απόψεις τους μέσω του δικτύου LinkedIn, εκτιμούν ότι πάνω από τα μισά σημερινά εργασιακά καθήκοντα

μπορεί να εκτελούνται από μηχανές έως το 2025. Και αυτός ο κίνδυνος αυτοματοποίησης δεν αφορά μόνο τους εργάτες στη γραμμή παραγωγής, αλλά επίσης τους υπαλλήλους γραφείου (π.χ. στα λογιστήρια). Έως το 2025 εκτιμάται ότι το ποσοστό των εργασιών που γίνονται από «έξυπνες» μηχανές (όχι μόνο ρομπότ), θα έχει αυξηθεί σε 57%, από 29% περίπου σήμερα.

Η έκθεση επισημαίνει ότι σχεδόν σε όλες τις χώρες έχουν αυξημένη ζήτηση ορισμένες ειδικότητες πληροφορικής, όπως οι μηχανικοί λογισμικού, οι αναλυτές δεδομένων, οι ειδικοί στο υπολογιστικό «νέφος», οι προγραμματιστές που αναπτύσσουν κινητές εφαρμογές, οι ειδικοί στην τεχνητή νοημοσύνη (βαθιά μάθηση, μηχανική μάθηση, νευρωνικά δίκτυα) κ.α. Από την άλλη, κατ'εξοχήν επαγγέλματα με ολοένα μειωμένη ζήτηση είναι οι διοικητικοί βοηθοί, οι εκπρόσωποι εξυπηρέτησης πελατών, οι λογιστές, οι τεχνικοί για ηλεκτρολογικά και μηχανολογικά θέματα κ.α. Σύμφωνα με την έκθεση, «οι μετασχηματισμοί (στην αγορά εργασίας), αν γίνουν αντικείμενο διαχείρισης με σοφία, μπορούν να οδηγήσουν σε καλή απασχόληση, καλές θέσεις εργασίας και βελτιωμένη ποιότητα ζωής, αν όμως γίνει κακή διαχείριση των αλλαγών, τότε υπάρχει ο κίνδυνος να διευρυνθεί η “ψαλίδα” των δεξιοτήτων, να υπάρξει μεγαλύτερη ανισότητα και ευρύτερη πόλωση».

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ

ΚΕΙΜΕΝΟ III: «Γιουρί» (διήγημα: Γιασουνάρι Καουαμπάτα, *Ιστορίες της παλάμης*, μτφ. Παν. Ευαγγελίδης, Πατάκης, 1997, σ.135,136)

Όταν πήγαινε στο δημοτικό, η Γιουρίκο κάθισε και σκέφτηκε: «Η καημένη η Ουμέκο! Να είναι αναγκασμένη να χρησιμοποιεί ένα μολύβι πιο μικρό κι απ' τον αντίχειρά της και να κουβαλάει την παλιά σάκα του μεγάλου της αδελφού». Για να μη διαφέρει σε τίποτα απ' την πολυαγαπημένη της φίλη, έκοψε το μακρύ της μολύβι σε μικρά κομμάτια με το μικρό πριονάκι που ήταν μέρος των εξαρτημάτων του σουγιά της. Μιας και δεν είχε μεγαλύτερο αδελφό, με δάκρυα στα μάτια παρακάλεσε τους γονείς της να της πάρουν μια τσάντα απ' αυτές που έχουν τ' αγόρια. Όταν ήταν στο θηλέων, η Γιουρίκο σκέφτηκε: «Η Ματσούκο είναι τόσο όμορφη. Λατρεύω να τη βλέπω όταν οι λοβοί των αυτιών και τα δάχτυλά της κοκκινίζουν και σκάνε απ' την παγωνιά». Για να μη διαφέρει απ' την πολυαγαπημένη της φίλη, έβαλε τα χέρια της να μουλιάσουν για πολλή ώρα στο παγωμένο νερό μιας λεκάνης. Βρέχοντας τα αυτιά της ξεκίνησε για το σχολείο μες στον παγωμένο αέρα του πρωινού.

Όταν τέλειωσε το γυμνάσιο και παντρεύτηκε, δεν χρειάζεται να πούμε πως η Γιουρίκο αγάπησε τον άντρα της μέχρι τρέλας. Κι έτσι, αντιγράφοντας τον άνθρωπο που ήταν ο πιο αγαπημένος της στη ζωή, έκοψε τα μαλλιά της, έβαλε γυαλιά με χοντρούς μυωπικούς φακούς, προσπάθησε να βγάλει γένια, άρχισε να καπνίζει μια πίπα απ' αυτές που έχουν οι ναυτικοί, απευθυνόταν στον άντρα της με το «ρε συ!», περπατούσε με νευρώδες αντρικό βήμα και έκανε ενέργειες μήπως καταφέρει να την πάρουν στον στρατό.

Προς μεγάλη της έκπληξη ο άντρας της της τα απαγόρευσε όλα αυτά ένα προς ένα. Της παραπονέθηκε ακόμα και γιατί φορούσε το ίδιο μακρύ εσώρουχο με το δικό του. Της έκανε μούτρα αν, όπως κι εκείνος, δεν έβαζε ρουζ και πούδρα. Κι έτσι ήταν σαν η αγάπη της γι' αυτόν να είχε δεθεί χειροπόδαρα· και σαν ένα φυτό που του είχαν κόψει τα μπουμπούκια, άρχισε σιγά σιγά να μαραίνεται.

«Τι δυσάρεστος άνθρωπος που είναι! Γιατί άραγε δεν μ' αφήνει να γίνω όμοια μ' αυτόν; Το να είμαι διαφορετική από τον άνθρωπο που αγαπάω καταλήγει να γίνεται τόσο μοναχικό!»

Τότε η Γιουρίκο ερωτεύτηκε τον Θεό. Προσευχήθηκε: «Σε παρακαλώ, Θεέ, δείξε μου τη μορφή σου. Φανερώσου με κάποιον τρόπο. Θέλω να γίνω ίδια με τον Θεό που αγαπάω και να κάνω τα ίδια πράγματα».

Η φωνή του Θεού έφτασε απ' τον ουρανό, σαν ολοζώντανη και πεντακάθαρη ηχώ: «Θα γίνεις κρίνος, σαν το *γιουρί* στο όνομά σου. Σαν τον κρίνο δεν θα αγαπάς τίποτα. Σαν τον κρίνο θα αγαπάς τα πάντα».

«Ναι» απάντησε υπάκουα η Γιουρίκο και έγινε κρίνος.

[1927]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε περιληπτικά το Κείμενο Ι (σε 60-80 λέξεις). (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1^ο

Με ποιους τρόπους τεκμηριώνει την αισιόδοξη προοπτική που διατυπώνει για το μέλλον ο συντάκτης του κειμένου ΙΙ; (Μονάδες 15)

Ερώτημα 2^ο

Με ποιο τρόπο υποστηρίζει η τελευταία υπογραμμισμένη παράγραφος το κεντρικό θέμα του κειμένου Ι και τη βασική θέση του συντάκτη του; (Μονάδες 10)

Ερώτημα 3^ο

α. Να ξαναγράψετε την πρώτη παράγραφο του Κειμένου ΙΙ:

«Τα ρομπότ, οι κάθε είδους «έξυπνες» μηχανές και γενικότερα οι αλγόριθμοι της τεχνητής νοημοσύνης, που ολοένα περισσότερο εισδύουν στους χώρους εργασίας και αυτοματοποιούν την απασχόληση, μπορούν να δημιουργήσουν διεθνώς έως το 2025 σχεδόν διπλάσιο αριθμό νέων θέσεων εργασίας, σε σχέση με όσες αναμένεται να καταστρέψουν.»

αρχίζοντας με τη φράση: «Σχεδόν διπλάσιος αριθμός νέων θέσεων εργασίας...», κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές στον τρόπο σύνταξης της περιόδου. (Μονάδες 07)

β. Να εξηγήσετε με πιο απλά λόγια το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου ΙΙ, όπως παρατίθεται παρακάτω, ώστε να γίνει κατανοητό από έναν φίλο σας που δεν το καταλαβαίνει:

«Σύμφωνα με την έκθεση, «οι μετασχηματισμοί (στην αγορά εργασίας), αν γίνουν αντικείμενο διαχείρισης με σοφία, μπορούν να οδηγήσουν σε καλή απασχόληση, καλές θέσεις εργασίας και βελτιωμένη ποιότητα ζωής, αν όμως γίνει κακή διαχείριση των αλλαγών, τότε υπάρχει ο κίνδυνος να διευρυνθεί η “ψαλίδα” των δεξιοτήτων, να υπάρξει μεγαλύτερη ανισότητα και ευρύτερη πόλωση.» (Μονάδες 08)

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο θεωρείτε ότι είναι το κρίσιμο θέμα που προκύπτει από τη στάση της ηρωίδας στο διήγημα (Κείμενο III) και ποια είναι η δική σας τοποθέτηση έναντι μιας τέτοιας στάσης; (100-200 λέξεις) (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Η στάση των κοινωνιών απέναντι στις όποιες τεχνολογικές εξελίξεις είναι αντιφατική: την ίδια στιγμή που τονίζονται οι κίνδυνοι, τονίζονται και τα οφέλη που θα προκύψουν. Πώς ερμηνεύεται αυτή η αντίφαση; Να προσδιορίσετε τη δική σας στάση σχετικά με την τεχνολογική πρόοδο, σε ένα δοκίμιο 300 περίπου λέξεων.

(Μονάδες 30)

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 4

Κείμενο I: I.M. Παναγιωτόπουλος, *Ο ρυθμός της Ιστορίας*

Το θέμα είναι: η επιτάχυνση του ρυθμού της Ιστορίας και οι συνέπειές της και γενικότερα και ειδικότερα στην περιοχή της παιδείας. «Ζούμε», γράφει ο G. Berger, μέλος του Γαλλικού Ινστιτούτου και διευθυντής συνάμα της ανώτατης γαλλικής παιδείας, «σ' έναν κόσμο που αλλάζει, που αλλάζει γρήγορα και, προπαντός, που αλλάζει ολοένα και πιο γρήγορα», με γεωμετρική πρόοδο. Πώς πρέπει να την αντιμετωπίσει η παιδεία, αν θέλει να είναι συμπαραστάτης και όχι ουραγός της ζωής; Τι πρέπει να πούμε στους νέους ανθρώπους, με ποια εφόδια πρέπει να τους οπλίσουμε, ώστε να μη βρεθούν έξω από τη γοργή ανέλιξη του πολιτισμού μας, δηλαδή έξω από το νόημα του καιρού;

Πρέπει να τους μάθουμε πως θα είναι υποχρεωμένοι να ζήσουν μέσα σ' ένα εξαιρετικά κινητό σύμπαν. Εκείνο που ήταν βέβαιο άλλοτε, δεν είναι πια βέβαιο τώρα. Κι ενώ άλλοτε μπορούσαμε να στηρίζουμε την παιδεία μας στην παράδοση, τώρα η παράδοση αποδειχεται ολοένα και περισσότερο ανίκανη να καλύψει την έκταση των παιδευτικών αναγκών. Χρειάζεται λοιπόν κάποιος μετασχηματισμός. Κι ανάμεσα στα άλλα, ο μετασχηματισμός αυτός πρέπει να βασισθεί στην περιοδική και συχνή μετεκπαίδευση. Όποιος σπουδάζει μια επιστήμη πρέπει να τη σπουδάζει παντοτινά, να ανανεώνει τις γνώσεις του, να συμπληρώνει τα κενά που έχει αφήσει η πρώτη του μαθητεία ή τα κενά που σχηματίζονται αναμεταξύ από την άρση των δεδομένων, που έπαυσαν πια να ισχύουν. Έτσι θα δημιουργηθεί ένας καινούργιος τύπος ανθρώπου.

Αλλά με ποιες αρετές πρέπει να είναι προικισμένος αυτός ο άνθρωπος; Ο Gaston Berger αποκρίνεται: η πρώτη αρετή του καινούργιου ανθρώπου θα είναι η γαλήνη. Όσο γρηγορότερα αλλάζει ο κόσμος, τόσο αναγκαιότερη γίνεται η αρετή της γαλήνης. Είναι σαν ένας άνθρωπος να οδηγεί ταχύτατη αμαξοστοιχία· αν δεν κατορθώνει να διατηρεί την ψυχραιμία του, τη νηφαλιότητά του, είναι φυσικό να προκαλεί δυστυχήματα. Μέσα στον ταραγμένο και γεμάτο κινδύνους σύγχρονο κόσμο πρέπει να οπλίσουμε τα παιδιά μας με την αυτοκυριαρχία, που τα κάνει ικανά να υπερνικήσουν τις δυσκολίες, να περάσουν τα εμπόδια και να μην υποδουλωθούν στην επιτάχυνση: και τούτο θα γίνει με τη μεθοδική συγγυμνασία, τη συνάσκηση σώματος και ψυχής (γυμναστική και φιλοσοφία).

Η δεύτερη αρετή είναι η φαντασία. Σε έναν σταθερό κόσμο η λογική είναι η πρωταρχική ανάμεσα σ' όλες τις ιδιότητες· σ' έναν κινητό κόσμο, συνεχώς ανανεούμενο, πρέπει να είμαστε

ικανοί να επινοούμε, να εφευρίσκουμε, να συνδυάζουμε, να λύνουμε τα προβλήματα που παρουσιάζονται σε κάθε περιοχή. Πρέπει να κρατούμε λοιπόν άγρυπνη την προσοχή των νέων ανθρώπων, πρέπει να τους μαθαίνουμε να έχουν «ιδέες».

Τρίτη αρετή είναι το συλλογικό πνεύμα. Το σύγχρονο τεχνικό σύμπαν απαιτεί την συνεργασία πολλών ατόμων. Οι λαμπρότερες επιδόσεις απομένουν στείρες, όταν εκείνος που τις κερδίζει δεν έχει την ικανότητα να τις συνδέσει με τις ανάλογες επιδόσεις των άλλων. Η ατομική πρωτοβουλία είναι πάντα πολύτιμη. Αλλά γίνεται αληθινά ωφέλιμη, όταν δε μεταμορφώνεται σε έκφραση ασκητισμού, αλλά σε έκφραση αλληλεγγύης.

Αλλά πάνω απ' όλα μας χρειάζονται άνθρωποι ανθρώπινοι. Δηλαδή προικισμένοι με τη συνείδηση της ανθρωπιάς τους. Αυτή η συνείδηση της ανθρωπιάς είναι η πραγματική, η αληθινή παιδεία. Μήτε ο πολυμαθής μήτε ο ικανός να λάμψει μέσα σ' ένα κοινωνικό σύνολο μήτε ο κάτοχος μιας προνομιούχου αγωγής είναι ο αναμφισβήτητα μορφωμένος. Για τούτο είναι μάταιο να αντιπαραθέτουμε το τεχνικό σύμπαν, το σύμπαν της τεχνικής, στο σύμπαν της παιδείας. Το πρώτο δεν ακυρώνει το δεύτερο: ολωσδιόλου αντίθετα, το προϋποθέτει, το απαιτεί. Γιατί η τεχνική είναι καμωμένη για τον άνθρωπο. Και όταν το ανθρώπινο στοιχείο απουσιάζει, καμιά σημασία δεν έχουν τα άλλα στοιχεία. Το πρόβλημα συνεπώς δεν είναι άλυτο: από τη μια μεριά πρέπει να δώσουμε στον νέο άνθρωπο όλες τις γενικές γνώσεις, που θα του χρησιμεύσουν στη ζωή, από την άλλη μεριά να τον προπαρασκευάσουμε έτσι ώστε να αποτελέσει τον μέλλοντα άνθρωπο.

Κείμενο II: Κωνσταντίνος Π. Καβάφης, *Η Πόλις*

Είπες· «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.

Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη απ' αυτή.

Κάθε προσπάθεια μου μια καταδίκη είναι γραφτή·

κ' είν' η καρδιά μου -σαν νεκρός- θαμένη.

Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.

Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω

ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,

που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα.»

Καινούργιους τόπους δεν θα βρεις, δεν θάβρεις άλλες θάλασσες.

Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς

τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς·

και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.

Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού -μη ελπίζεις-

δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.

Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ

στην κώχη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ

Alberta Regional
consortium, Δεξιότητες

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να παρουσιάσετε συνοπτικά (60 έως 80 λέξεις) και χωρίς δικά σας σχόλια τις αρετές, που απαιτούνται, σύμφωνα με τον συντάκτη του Κειμένου 1, για ανταποκριθούν οι νέοι στις απαιτήσεις του σύγχρονου κόσμου. (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Β

ΕΡΩΤΗΜΑ 1^ο

Στην τελευταία παράγραφο («Αλλά πάνω απ' όλα ... μέλλοντα άνθρωπο») του Κειμένου 1 ο συγγραφέας παρουσιάζει την ανθρωπιά ως τη σημαντικότερη αρετή που πρέπει να διαθέτει ο

σύγχρονος άνθρωπος. Να ερμηνεύσετε τον ισχυρισμό του αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο δημοσίευσης του συγκεκριμένου κειμένου (1966). (Μονάδες 15)

ΕΡΩΤΗΜΑ 2^ο

Το Κείμενο I δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1966, ενώ το Κείμενο III το 2016. Ποιες ομοιότητες και διαφορές παρατηρείτε στις δεξιότητες που περιλαμβάνουν τα δύο κείμενα; Πού οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η διαφοροποίηση; (Μονάδες 15)

ΕΡΩΤΗΜΑ 3^ο

α) Να ερμηνεύσετε τη χρήση των ερωτήσεων στην α' παράγραφο («Το θέμα είναι ... νόημα του καιρού»») του Κειμένου 1, λαμβάνοντας υπόψη την επικοινωνιακή κατάσταση (πομπός, δέκτης, σκοπός του κειμένου). (Μονάδες 5)

β) Ποιος είναι ο ισχυρισμός τον οποίο επιχειρεί να αποδείξει ο συγγραφέας στη β' παράγραφο («Πρέπει να τους μάθουμε ... καινούργιος τύπος ανθρώπου») του Κειμένου 1; Με ποια μέσα επιτυγχάνει τον στόχο του; (Μονάδες 5)

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το ερώτημα που τίθεται στο ποίημα (Κείμενο 2), μέσω της διαλογικής μορφής που αναπτύσσεται σ' αυτό; Ποια είναι η δική σας απάντηση στο ερώτημα αυτό; (100-200 λέξεις) (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Κειμενικό είδος: επιχειρηματολογία (επιλέξτε ελεύθερα τον τύπο του κειμένου σας)

Πομπός: τελειόφοιτος Λυκείου

Αποδέκτης: ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας

Θέμα: αξιοποιώντας τις πληροφορίες των Κειμένων I και III, να καταγράψετε τα εφόδια που πρέπει να διαθέτει ένας νέος στον σύγχρονο κόσμο και να καταθέσετε προτάσεις για την παροχή τους από το ελληνικό σχολείο.

Έκταση: 300 έως 400 λέξεις. (Μονάδες 30)

1.3. Πίνακες διαβαθμισμένων κριτηρίων για τη βαθμολόγηση των επιδόσεων των μαθητών και των μαθητριών σε θέματα παραγωγής λόγου (περίληψη, ερμηνευτικό σχόλιο και παραγωγή κριτικού λόγου) στο μάθημα Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Για τη βαθμολόγηση των επιδόσεων των μαθητών και των μαθητριών σε γραπτές εξετάσεις, ως προς: α) τη συνοπτική απόδοση – περίληψη (θέμα 1^ο), β) το ερμηνευτικό σχόλιο (θέμα 3^ο) και γ) παραγωγή κριτικού λόγου (θέμα 4^ο), παρατίθενται ως υποδείγματα οι παρακάτω πίνακες διαβαθμισμένων κριτηρίων. Για το 2^ο θέμα δεν παρατίθενται πίνακες λόγω της ποικιλίας των ερωτημάτων, τόσο ως προς το είδος τους (κλειστού, ανοικτού τύπου, πολλαπλών επιλογών, αντιστοίχισης κ.λπ.) όσο και ως προς τον στόχο τους.

1° ΘΕΜΑ (Συνοπτική απόδοση – περίληψη)

Βαθμός	7	6	5	4	3	2	1	0
Περιεχόμενο (1-7)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάζονται όλες οι κύριες έννοιες ○ Περιλαμβάνονται σημαντικές συμπληρωματικές πληροφορίες ○ Μεταφέρεται πειστικά η άποψη του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάζονται οι περισσότερες κύριες έννοιες ○ Περιλαμβάνονται κάποιες συμπληρωματικές πληροφορίες ○ Μεταφέρεται εν μέρει η άποψη του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παρουσιάζεται το θέμα, αλλά όχι οι κύριες έννοιες ○ Περιλαμβάνονται λίγες συμπληρωματικές πληροφορίες ○ Δε μεταφέρεται η άποψη του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Αστοχία στην παρουσίαση του θέματος ○ Δε μεταφέρεται η άποψη του συγγραφέα 	Δεν υπάρχει κάτι προς αξιολόγηση			
		Οργάνωση (1-5)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Χρησιμοποιούνται κατάλληλα τεχνικές πύκνωσης ή/και παράφρασης για τη συνοπτική νοηματική απόδοση ○ Οι πληροφορίες παρουσιάζονται λογικά, με συνοχή και συνεκτικότητα 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον κατάλληλα τεχνικές πύκνωσης ή/και παράφρασης για τη συνοπτική νοηματική απόδοση ○ Οι περισσότερες πληροφορίες παρουσιάζονται λογικά, με σχετική συνοχή και συνεκτικότητα 		<ul style="list-style-type: none"> ○ Δε χρησιμοποιούνται τεχνικές πύκνωσης ή/και παράφρασης (πλήρης ή μεγάλης έκτασης αντιγραφή από το κείμενο) και το νόημα δεν αποδίδεται (συνοπτικά) ○ Οι πληροφορίες παρουσιάζονται χωρίς συνοχή και συνεκτικότητα 		
			Γλώσσα (1-3)	<ul style="list-style-type: none"> ○ Κατάλληλη χρήση γλωσσικών συμβάσεων (γραμματικοσυντακτικά και σημασιολογικά στοιχεία) ○ Μηδενική επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/επικοινωνιακό στόχο 		<ul style="list-style-type: none"> ○ Επαρκής χρήση γλωσσικών συμβάσεων (γραμματικοσυντακτικά και σημασιολογικά στοιχεία) ○ Μικρή επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ανεπαρκής χρήση γλωσσικών συμβάσεων (γραμματικοσυντακτικά και σημασιολογικά στοιχεία) ○ Τα λάθη δυσχεραίνουν την κατανόηση/επικοινωνιακό στόχο 	

3^ο Θέμα: Ερμηνευτικό σχόλιο

Βαθμοί	Κατανόηση και ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου	Κειμενικοί δείκτες και στοιχεία συγκεκριμένου (του λογοτεχνικού κειμένου)	Οργάνωση και γλωσσική έκφραση ερμηνευτικού σχολίου
	<ul style="list-style-type: none"> Βαθμός κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου Βαθμός υποστήριξης της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Βαθμός κατανόησης των επιλογών του συγγραφέα (κειμενικοί δείκτες, συγκεκριμένο), σχετικά με την οργάνωση και τη δομή (π.χ. γλώσσα, τεχνική, ύφος, εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) με παραδείγματα από το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Αλληλουχία και συνοχή του ερμηνευτικού σχολίου Επίπτωση γραμματικοσυντακτικών λαθών στην κατανόηση της ερμηνευτικής εκδοχής Κατάλληλο λεξιλόγιο-ορολογία
13-15	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλό επίπεδο κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου. Πολύ καλή τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή αναγνώριση συγγραφικών επιλογών Πλούσιες αναφορές παραδειγμάτων από το κείμενο και σε διαφορετικά πεδία των συγγραφικών επιλογών (σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής με την απαραίτητη αλληλουχία και συνοχή Ακρίβεια στη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων Πλούσιο λεξιλόγιο
09-12	<ul style="list-style-type: none"> Καλό επίπεδο κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου. Καλός βαθμός τεκμηρίωσης της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή αναγνώριση συγγραφικών επιλογών Αρκετές αναφορές παραδειγμάτων από το κείμενο και σε διαφορετικά πεδία των επιλογών αυτών (σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής με αλληλουχία και συνοχή Καλή χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων Καλό λεξιλόγιο Τα όποια λάθη δε δυσχεραίνουν την κατανόηση της ερμηνευτικής προσέγγισης
05-08	<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής κατανόηση, επαρκής προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης. Επαρκείς αναφορές τεκμηρίωσης με παραπομπές στο κείμενο. 	<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής αναγνώριση συγγραφικών επιλογών Επιλεκτική αναφορά παραδειγμάτων από το κείμενο π.χ. σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ. 	<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής Επαρκής χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων Επαρκές λεξιλόγιο Τα λάθη δυσχεραίνουν εν μέρει την κατανόηση της ερμηνευτικής προσέγγισης
01-04	<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη κατανόησης, παρανόηση. Μηδενική ή ακατάλληλη αναφορά παραδειγμάτων από το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Έλλειψη αναφορών ή ασύμβατες αναφορές στις συγγραφικές επιλογές, ή ελλειπτική αναφορά σε επί μέρους πλευρές. 	<ul style="list-style-type: none"> Ανεπαρκής παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής Ακατάλληλη ή λανθασμένη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων Ακατάλληλη ή λανθασμένη χρήση λεξιλογίου Τα λάθη δυσχεραίνουν την κατανόηση της ερμηνευτικής προσέγγισης
0	<ul style="list-style-type: none"> Δεν υπάρχει απάντηση. 		

4^ο ΘΕΜΑ (Παραγωγή γραπτού λόγου)

Βαθμός	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
Περιεχόμενο (1-12)				<ul style="list-style-type: none"> Καλή επίτευξη επικοινωνιακού στόχου και ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Καλή κάλυψη των περισσότερων προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/-ων αναφοράς) 	<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής επίτευξη επικοινωνιακού στόχου και μερική ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Κάλυψη των περισσότερων προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/-ων αναφοράς) 	<ul style="list-style-type: none"> Ανεπαρκής επίτευξη επικοινωνιακού στόχου (ο αναγνώστης δυσκολεύεται να παρακολουθήσει το κείμενο) και ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο Μη κάλυψη των περισσότερων προδιαγραφών (κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/-ων αναφοράς) 							
			Οργάνωση (1-10)	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Πολύ καλή παρουσίαση ιδεών και λογική ανάπτυξη επιχειρημάτων (χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους, συνεκτικότητα, μετασηματισμός ιδεών κειμένου/-ων αναφοράς) Συνεπής χρήση γένους λόγου – ύφους σε όλο το κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Καλή παρουσίαση ιδεών και λογική ανάπτυξη επιχειρημάτων (χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους, συνεκτικότητα, μετασηματισμός ιδεών κειμένου/-ων αναφοράς) Συνεπής χρήση γένους λόγου – ύφους στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου 	<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Επαρκής παρουσίαση των περισσότερων ιδεών και επιχειρημάτων (χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους, συνεκτικότητα, μετασηματισμός ιδεών κειμένου/-ων αναφοράς) Επαρκής χρήση γένους λόγου – ύφους 	<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη ή ανεπαρκής οργάνωση κειμένου (παράγραφοι, συνοχή κ.λπ.) Έλλειψη συνεκτικότητας και λογικής ανάπτυξης των περισσότερων ιδεών και επιχειρημάτων Ακατάλληλη χρήση γένους λόγου – ύφους 						
				Γλώσσα (1-8)	<ul style="list-style-type: none"> Μεγάλο εύρος και ακρίβεια γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που ανταποκρίνονται στο θέμα Μεγάλο εύρος και ακρίβεια σημασιολογικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στο θέμα Εξαιρετική ορθογραφία και στίξη Μηδενική επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> Κατάλληλο εύρος και ακρίβεια γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που ανταποκρίνονται στο θέμα (μη συστηματικά λάθη) Κατάλληλο εύρος και ακρίβεια σημασιολογικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στο θέμα (χωρίς συχνή επανάληψη) Καλή ορθογραφία και στίξη Μικρή επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> Επαρκής ακρίβεια γραμματικοσυντακτικών φαινομένων που ανταποκρίνονται στο θέμα, περιορισμένο εύρος Επαρκής ακρίβεια σημασιολογικών στοιχείων που ανταποκρίνονται στο θέμα, περιορισμένο εύρος Επαρκής ορθογραφία και στίξη Τα λάθη δυσχεραίνουν εν μέρει την κατανόηση/ επικοινωνιακό στόχο 	<ul style="list-style-type: none"> Ανεπάρκεια στη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων Ανεπάρκεια στη χρήση σημασιολογικών στοιχείων Ελλιπής ορθογραφία και στίξη Τα λάθη δυσχεραίνουν την κατανόηση/ επικοινωνιακό στόχο 					

Δεν υπάρχει κάτι προς αξιολόγηση

2. Οδηγίες διδασκαλίας για το πανελλαδικώς εξεταζόμενο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών της Γ΄ τάξης ημερήσιου Γενικού Λυκείου, Γ΄ και Δ΄ τάξεων εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020.

Η διδασκαλία των μαθητών/-τριών στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στηρίζεται σε κείμενα και δραστηριότητες που αντλούνται από:

α) εισαγωγικά κεφάλαια από το διδακτικό βιβλίο και τον φάκελο υλικού,

β) κείμενα αναφοράς που βρίσκονται στα περιεχόμενα του διδακτικού βιβλίου και του φακέλου υλικού «Αρχαία Ελληνικά»

γ) παράλληλα κείμενα που βρίσκονται στον φάκελο υλικού «Αρχαία Ελληνικά», και δ) κείμενα αυτενέργειας που βρίσκονται στον φάκελο υλικού «Αρχαία Ελληνικά».

Το παραπάνω υλικό κατανέμεται σε έξι θεματικές ενότητες, οι οποίες διαιρούνται σε 22 διδακτικές ενότητες. Κάθε διδακτική ενότητα περιέχει εισαγωγικά κείμενα, ερμηνευτικά σχόλια, ένα (1) κείμενο αναφοράς, ένα έως τρία (1-3) παράλληλα κείμενα, ένα έως δύο (1-2) κείμενα αυτενέργειας. Κάθε διδακτική ενότητα αναπτύσσεται σε έξι (6) ώρες περίπου.

Για τη διδασκαλία του μαθήματος ως βασικό εκπαιδευτικό υλικό προτείνεται ο **Φάκελος υλικού «Αρχαία Ελληνικά»**.

Τονίζεται ότι τα **παράλληλα κείμενα** που υπάρχουν στο εκπαιδευτικό υλικό είναι ενδεικτικά και αξιοποιούνται για να ασκηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στη διακειμενική προσέγγιση. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιούν και άλλα κείμενα από την αρχαία και νεότερη γραμματεία, ελληνική και ξένη, που εκτιμούν ότι διευκολύνουν τους μαθητές και τις μαθήτριες στη συγκριτική προσέγγιση των θεμάτων. Τα παράλληλα κείμενα που περιέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό δεν αποτελούν εξεταστέα ύλη. Σε γραπτές εξετάσεις τίθενται στους μαθητές και τις μαθήτριες μη διδαγμένα παράλληλα κείμενα.

Τα **κείμενα αυτενέργειας** που περιέχονται στον φάκελο υλικού «Αρχαία Ελληνικά» είναι ενδεικτικά και «συνομιλούν» με τα υπόλοιπα κείμενα της διδακτικής ενότητας. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει και άλλα κείμενα κατά τις ανάγκες των μαθητών/-τριών.

Τα κείμενα αυτενέργειας αξιοποιούνται περισσότερο για να ασκηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στην προσέγγιση της μορφοσυντακτικής και σημασιολογικής διάστασης των αρχαίων ελληνικών κειμένων.

Τα κείμενα αυτενέργειας που περιέχονται στο εκπαιδευτικό υλικό δεν αποτελούν εξεταστέα ύλη. Στις γραπτές εξετάσεις δίνεται στους μαθητές πεζό κείμενο αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων της αττικής διαλέκτου, μη διδαγμένο.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες, για να είναι σε θέση να προσεγγίζουν το νόημα των αρχαίων ελληνικών κειμένων, πρέπει να γνωρίζουν την ύλη Γραμματικής και Συντακτικού που περιλαμβάνεται: α) στα βιβλία του Γυμνασίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου και β) ολόκληρη η ύλη που περιλαμβάνεται στο βιβλίο της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου «Εγχειρίδιο Γλωσσικής Διδασκαλίας», ενότητες 1-21, <http://ebooks.edu.gr/new/>

Ως υποστηρικτικό υλικό για το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών Γ΄ Λυκείου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιούν τα εκπαιδευτικά σενάρια για τα Αρχαία Ελληνικά από τη διαδικτυακή πύλη του *Πρωτέα*: <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>.

Για τη διευκόλυνσή τους μπορούν να χρησιμοποιούν:

- *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου – Λυκείου.

http://www.iep.edu.gr/images/IEP/ΕΠΙΣΤΙΜΟΝΙΚΙ_ΥΠΙΡΕΣΙΑ/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf.

Οι διδάσκοντες/ουσες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΣΟΦΙΑ ΖΑΧΑΡΑΚΗ

Εσωτ. Διανομή

- Δ/νση Σπουδών, Προγρ/των & Οργάνωσης Δ.Ε., Τμ. Α΄
- Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπ. Εκπ/σης, Ευρ. και Μειον. Σχολείων
- Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπ/σης & Διαθρ. Σχέσεων
- Δ/νση Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης
- Αυτ. Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Αυτ. Τμήμα Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων
- Διεύθυνση Εξετάσεων και Πιστοποιήσεων, Τμ. Α΄

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ